

Бо қарори Ҳукумати
Ҷумҳурии Тоҷикистон
аз 1 ноябри соли 2006
№484 тасдиқ шудааст

КОНСЕПСИЯИ

рушди таҳсилоти касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Мундариҷа

Муқаддима

1. Мафҳумҳои асосие, ки дар Концепсия рушди таҳсилоти касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода мешаванд.
2. Зарурати таҳия ва қабули Концепсияи рушди таҳсилоти касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.
3. Сиёсати давлатӣ ва қарорҳои давлатии таҳсилоти миёна ва олии касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.
4. Санадҳои меъёрию ҳуқуқии соҳаи таҳсилоти миёна ва олии касбӣ.
5. Таҳлили вазъи кунунии системаи таҳсилоти миёна ва олии касбӣ.
6. Мақсад ва вазифаҳои асосии таҳсилоти миёна ва олии касбӣ.
7. Мазмун ва мундариҷаи системаи таҳсилоти миёна ва олии касбӣ.
8. Аттестатсия, аккредитатсия ва иҷозатномадиҳии муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ.
9. Самтҳои асосии рушди муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ.
10. Заминаҳои моддию техникӣ, таълимӣ, илмӣ ва истеҳсоли.
11. Маблағгузорию системаи таҳсилоти миёна ва олии касбӣ.
12. Истифодаи технологияи иттилоотӣю коммуникатсионӣ.
13. Ҳамкориҳои байналмилалӣ ва минтақавӣ.
14. Роҳҳои амалигардонии Концепсияи рушди таҳсилоти касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон
15. Натиҷагирӣ аз Концепсияи рушди таҳсилоти касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Муқаддима

Концепсияи рушди таҳсилоти касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (минбаъд-Концепсия) дар заминаи Конституцияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф», Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи таҳсилоти олии касбӣ ва таҳсилоти касбии баъд аз муассисаи олии таълимӣ», дастуру супоришҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар воҳӯрӣ бо кормандони соҳаи маорифи кишвар (22.12.05) ва дигар санадҳои меъёрию ҳуқуқии соҳаи маориф таҳия гардидааст.

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳсилоти касбӣ дар се зина амалӣ мешавад: таҳсилоти ибтидоии касбӣ, таҳсилоти миёнаи касбӣ ва таҳсилоти олии касбӣ. Азбаски Концепсияи давлатии ислоҳоти соҳаи таҳсилот ва таълими ибтидоии касбӣ бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1 октябри соли 2004 №387 «Дар бораи Концепсияи давлатии ислоҳоти соҳаи таҳсилот ва таълими ибтидоии касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» тасдиқ шудааст, бинобар ин Концепсияи мазкур танҳо рушди таҳсилоти миёна ва олии касбиро дар бар мегирад.

Концепсия (тамоюли инкишофи) сиёсати давлатиро дар системаи таҳсилоти миёна ва олии касбӣ дар шароити муносибатҳои нави ҷамъиятӣ ва ташаккули фазои ягонаи таҳсилоти ҷаҳонӣ амалӣ мегардонад.

Концепсия дар марҳилаи муосир бо назардошти рушди ҷомеа ва навсозии таҳсилоти ҷаҳонӣ таҳия шуда, барои инкишофи ҳаёти иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ хизмат менамояд. Он талаботи рӯзафзунӣ бозори меҳнатро ба мутахассисони баландихтисос таъмин намуда, мазмуну мундариҷа ва мақсаду вазифаҳои системаи таҳсилоти миёна ва олии касбиро муайян менамояд.

Концепсия дар асоси санадҳои меъёрию ҳуқуқӣ, арзишҳои суннатӣ бо башарӣ, эҳёи дарки худшиносии таърихӣ, ҳуввият ва анъанаҳои миллӣ, дастовардҳои илмию техникӣ ва ғайра таҳия шудааст. Он имконият медиҳад, ки ислоҳоти системаи таҳсилоти миёна ва олии касбӣ ва кафолати давлатии ҳуқуқи шаҳрвандон ба таҳсилот таъмин гардад. Тавассути ин Концепсия таҳсилоти босифати шаҳрвандон новобаста аз мансубияти миллӣ, наҷодӣ, динӣ, қавмӣ, ҷинсӣ ва забонӣ муяссар мегардад.

Концепсияи мазкур дурнамои ислоҳоти таҳсилоти миёна ва олии касбиро муайян намуда, аз вазорату кумитаҳо, идораҳои дахлдор, созмонҳои давлатӣ ва шаҳрвандони ҷумҳурӣ татбиқи онро тақозо мекунад.

1. Мафумҳои асосие, ки дар Концепсияи рушди таҳсилоти касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода шудааст:

Аккредитатсияи давлатӣ – тартиби эътирофи мақоми давлатии муассисаи таълимӣ, ҳуқуқи ба хатмкунандагон додани ҳуҷҷати намунаи давлатӣ дар бораи меъёри марбутаи таҳсилот;

Аттестатсия – муқаррар намудани мутобиқати мазмун, дараҷа ва сифати тайёрии хатмкунандагони муассисаҳои таълимӣ ба талаботи стандартҳои давлатии таҳсилот;

Бакалавр – дараҷаи аввали (базавӣ) таҳсилоти олии касбӣ буда, мутахассиси дорой ин таҳсилот доир ба назария ва амалияи самти ихтисосаш дониш, малака ва маҳорати касбӣ ҳосил менамояд;

Бозомӯзӣ ва такмили ихтисоси касбӣ - низоми таълимие, ки мутобиқи сатҳи таҳсилоти касбӣ, ба мақсади такмили ихтисос оид ба ин ё он касб дода мешавад;

Бонки маълумот – маҷмӯи маводи таълимию иттилоотие, ки тавасути шабакаҳои мухталифи иттилоотӣ истифода мешавад;

Инноватсия – навсозӣ, навгонӣ, навгароӣ, навоварӣ;

Ихтисос – маҷмӯи дониш ва маҳорату малакае, ки дар натиҷаи омодагӣ ва таҷрибаи корӣ ҳосил шуда, барои навъи муайяни фаъолият зарур мебошад ва бо ҳуҷҷати мувофиқ дар бораи таҳсилот тасдиқ карда мешавад;

Магистр -- дараҷаи таҳсилоти олии касбӣ, ки пас аз супоридани имтиҳон ё ҳимояи рисолаи магистрӣ ба хатмкунандагони муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ медиҳанд;

Маориф – системаи иҷтимоие, ки чараёни таълим, тарбия, маълумот ва умуман, маърифати ҷомеаро ба танзим мебарорад;

Маълумот – равандест, ки дараҷаи дониш, малака, маҳорат, қобилият ва маданияту ахлоқи инсонро муайян мекунад;

Муассисаи таълимӣ – шахси ҳуқуқие, ки раванди таълимиро ба роҳ монда, якчанд барномаи таълимиро ва тарбияи хонандагону донишҷӯёнро амалӣ мегардонад;

Мазмуни таълим – сохтор, мундариҷа ва ҳаҷми барномаи таълимиест, ки аз худ намудани он ба шахс имконияти гирифтани таҳсилоти олии касбӣ ва ихтисоси муайяноро таъмин менамояд;

Муассисаи таълимии таҳсилоти миёнаи касбӣ – муассисаи таълимие мебошад, ки барномаҳои таҳсилоти миёнаи касбиро дар амал татбиқ намуда аз коллеҷ, техникум ва омӯзишгоҳ иборат мебошад;

Муассисаи олии касбии таълимии давлатӣ – муассисаи олии таълимие, ки аз ҷониби давлат таъсис дода шуда, аз буҷети давлатӣ ё дигар манбаъҳо маблағгузорӣ мешавад ва ба мақоми ваколатдори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тобеъ мебошад;

Муассисаи олии касбии таълимӣ - муассисаи таълимӣ, таълими илмӣ, ки барномаи таълимӣ – касбии таҳсилоти олиро аз рӯи стандарт ва самти муайяни таълим ва маърифату тахассус амалӣ менамояд, таълиму тарбия ва тайёрии касбии шаҳрвандонро вобаста ба майлу хоҳиш, қобилият ва талаботи меъёрии соҳаи таҳсилоти олии касбӣ таъмин

мекунад, инчунин фаъолияти илмӣ ва илмию техникиро амалӣ мегардонад;

Муассисаи олии касбии таълимии ғайридавлатӣ – муассисаи олии таълимие, ки ба моликияти ғайридавлатӣ ва хусусӣ асос ёфта, ба муассис (муассисон) тобеъ аст.

Мутахассис – шахсе, ки соҳиби таҳсилоти олии касбӣ буда, доир ба назария ва амалияи самти ихтисосаш дониш, малака ва маҳорати касбӣ дошта, дорои қобилияти навиштани кори илмӣ мебошад;

Машғулияти инфиродӣ – машғулияти омӯзгор бо хонанда ё донишҷӯи алоҳида дар асоси истифода аз усулҳои фаъоли таълим;

Стандарти давлатии таҳсилоти миёнаи касбӣ – маҷмӯи меъёрҳои талаботи соҳавии таҳсилоти касбии хатмкунандагони муассисаҳои таълимии миёнаи касбӣ ва таснифоти ихтисосҳои маълумоти миёнаи касбиро дар бар мегирад;

Стандарти таҳсилоти олии касбӣ – маҷмӯи меъёрҳои, ки мазмуни таҳсилоти олии касбӣ, моҳияти таълим ва усулҳои ташхиси сифати таҳсилоти олиро бо назардошти дастовардҳои умумибашарӣ муайян мекунад;

Системаи маориф – маҷмӯи барномаҳои таълимӣ, стандартҳои давлатии таълимӣ, шабакаи муассисаҳои таълимии амалкунанда, сарфи назар аз шакли ташкилию ҳуқуқӣ ва моликият, мақомоти идораи маориф, муассисаю ташкилоти он, хонандагон ва тарбиягирандагон, донишҷӯён, пажӯҳишгарон, омӯзгорон ва дигар кормандон, иттиҳодияҳои муассисаҳои таълимӣ, воҳидҳои зерсохторӣ ва дигар таркибҳои мебошанд, ки ба мақсади татбиқи сиёсати давлат дар соҳаи маориф амал менамоянд;

Таҳсилоти миёнаи касбӣ – дараҷаи таҳсилотест, ки шахс дар заминаи таҳсилоти умумии асосӣ, миёнаи умумӣ ва миёнаи ибтидоии касбӣ ба он соҳиб шуда, ихтисоси муайяно дарёфт менамояд;

Таҳсилоти олии касбӣ – дараҷаи таҳсилотест, ки шахс дар муассисаи таҳсилоти олии касбӣ дар натиҷаи раванди пайдарпай, бонизом ва ҳадафманди фарогирии мазмуни таълим, ки он аз таҳсилоти миёнаи умумӣ асос ёфта, бо дарёфти таҳассуси муайян аз рӯи ҷамъбасти аттестатсияи давлатӣ ба анҷом мерасад, соҳиб мегардад;

Таҳсилоти касбии баъд аз муассисаи олии таълимӣ - таҳсилотест, ки ба ҳар шахс дар заминаи таҳсилоти олии касбӣ имконияти баланд бардоштани сатҳи таҳсил ва таҳассусро фароҳам меоварад;

Таҳассус - намуд ва дараҷаи омодагии касбии хатмкунанда барои иҷрои фаъолияти касбӣ ё давом додани таҳсил, ки дар ҳуҷҷати дорои таҳсилоти марбута инъикос мешавад;

Таҳсилот – раванди муттасили таълиму тарбия, ки мақсад аз он ноил шудан ба сатҳи баланди инкишофи маънавӣ, зеҳнӣ, фарҳангӣ, фитрӣ ва салоҳияти касбии аъзои ҷамъият мебошад;

Таҳсилоти иловагӣ – тарбия ва таълиме, ки дар асоси барномаҳои маърифатии иловагии ҳама сатҳҳо бо мақсади қонеъ гардонии

ҳамаҷонибаи талаботи маърифатии шаҳрванд, давлат ва ҷамъият сурат мегирад;

Таълими фосилавӣ - яке аз шаклҳои таълим, фаъолияти мақсадноки методи таълимӣ буда, тавассути воситаҳои электронӣ ва телекоммуникатсионӣ сурат мегирад;

Таҳсилоти муттасил – имконияти таҳсил ва баланд бардоштани ихтисос дар давоми тамоми ҳаёти инсон.

2. Зарурати таҳия ва қабули Консепсия

Дар ҷаҳони имрӯза раванди инсонгароӣ ба мазмуни таҳсилот ворид шуда, беҳатарии амнияти иҷтимоӣ ва фарҳанги таъмин намуда истодааст. Кишвари моро низ зарур аст, ки тавассути таҳсилот ин равандро дастгирӣ намояд ва онро дар ҷараёни таълим татбиқ гардонад.

Вобаста ба ин муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олиро зарур аст, ки нақшаҳои нави таълимиро таҳия намоянд, барномаҳои мутобиқ ба стандартҳои ҷаҳонӣ қабул созанд ва шаклу воситаҳои таълимиро беҳтар намуда, базаи моддиву техникаи худро таҳким бахшанд. Ҳамчунон, барои дигар шудани тафаккури зеҳнӣ ва ҷаҳонбинии устодон курсҳои бозомӯзии муаллимонро дар дохил ва хориҷи кишвар ба роҳ монда, онҳоро ба воситаҳои муосири таълимӣ, бахусус, технологияи иттилоотӣ таъмин намоянд. Дар баробари ин, китобҳои дарсӣ ва воситаҳои нави таълимиро таҳия карда, донишҷӯи имрӯзаро бо маълумоти мукаммали муосир, ки асосанро худшиносӣ ва эҳтиром ба арзишҳои милливу умумибашарӣ ташкил медиҳад, мусаллаҳ намояд.

Зарурати таҳияи Консепсияи мазкур аз ҳамин нуктаҳо сарчашма гирифта, дигаргунсозӣ ва ҳалли вазифаҳои муҳими стратегияи системаи таҳсилоти миёна ва олии касбиро дар шароити имрӯзаи иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии ҷумҳурӣ талаб менамояд.

3. Сиёсати давлатӣ ва кафолати давлатии таҳсилоти миёна ва олии касбӣ

Дар охири асри XX Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун давлати мустақил эътироф гардид ва дар системаи таҳсилоти миёна ва олии касбии худ дигаргуниҳои амиқи сифатиро ворид намуд.

Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун узви комилҳуқуқи ҷомеаи ҷаҳонӣ дар даврони Истиқлолият бо мақсади ворид шудан ба фазои ягонаи ҷаҳонии таҳсилот як қатор ҳуҷҷатҳои муҳим, аз ҷумла, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф», Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи таҳсилоти олии касбӣ ва таҳсилоти баъд аз муассисаи олии таълимӣ», «Консепсияи миллии маълумоти Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Консепсияи миллии тарбия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» ва дигар ҳуҷҷатҳои меъёрию ҳуқуқии муҳимро таҳия ва мавриди амал қарор дод, ки онҳо барои рушди муассисаҳои таълимӣ, муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олиӣ заминаи хуб фароҳам оварданд.

Ҷумҳурии Тоҷикистон ба яке аз самтҳои муҳим ва афзалиятноки соҳаи маориф, ки системаи таҳсилоти миёна ва олии касбӣ мебошад, эътибори ҷиддӣ медиҳад. Давлат барои таъмини таҳсилоти миёна ва олии касбӣ шароит муҳайё карда, фаъолияти тамоми муассисаҳои таълимиро тибқи Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф», Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи таҳсилоти олии касбӣ ва таҳсилоти баъд аз муассисаи олии таълимӣ» ба роҳ мемонад.

Таҳсилоти миёнаи касбӣ бо мақсади қонеъ гардонидани талаботи шахс барои гирифтани таҳсилоти миёнаи касбӣ ва гирифтани таҳассус дар соҳаи фаъолияти касбии интихобнамуда фаъолият менамояд ва барои рушди зеҳнӣ, фарҳангӣ, ҷисмонӣ ва ахлоқӣ, инчунин қонеъ гардонидани талаботи ҷамъият ба мутахассисони дорои таҳсилоти миёнаи касбӣ амал менамояд.

Таҳсилоти олии касбӣ ҳамчун зинаи олии тайёр намудани мутахассисони касбӣ ба ҳисоб рафта, бо назардошти дастовардҳо ва анъанаҳои системаи ҷаҳонии таҳсилот амал мекунад. Он дар асоси фароҳам овардани шароити мусоиди дастрасии раванди таҳсилот амал карда, самтҳои афзалиятноки рушди илму техникаи муосир, бозомӯзӣ ва такмили ихтисос, ҳамоҳангсозӣ ва ягонагии мазмуни таҳсилот, муттасили ва пайдарҳамии ҷараёни таълиму тарбия, тадқиқоти бунёдӣ ва илмиро муайян менамояд.

Рушди таҳсилоти миёна ва олии касбӣ аз ҳисоби маблағгузорию буҷаи давлатӣ ва грантҳо, қарзҳои миёнамӯҳлат ва дарозмуддати имтиёзнок, ҳамчунин худтаъминкунии молиявӣ таъмин карда шуда, барои ҳимояи иҷтимоии донишҷӯён, аспиранту докторантҳо шароити мусоид фароҳам меоварад. Давлат дар сиёсати худ, инчунин, муассисаҳои таълимии ғайридавлатиро таъсис дода, инкишофи бемайлоии онҳоро таъмин менамояд. Ба ин мақсад дар ҳамаи муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ новобаста аз шакли моликиятшон ба хотири интиҳоби довталабони сазовор ва таъмини шаффофияти қабул Маркази ягонаи тестӣ бунёд менамояд ва фаъолияти онро дар қаламрави кишвар зерин назорат мегирад.

Дар сиёсати давлатӣ оид ба таҳсилоти касбӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳама намуди таълимгоҳҳо ҷанбаи илмӣ ва дунявӣ таҳсилотро ба эътибор гирифта, ба мубоҳисаҳои динӣ, мазҳабӣ ва муноқишаҳои ҳизбҳои сиёсӣ роҳ наметад. Анъанаҳои миллӣ ва арзишҳои умумибашарию эътироф карда, барои демократикунонии идории таҳсилот, воридшавӣ ба фазои ягонаи ҷаҳонии таҳсилот ва шакли кредитии таълим, қабули духтарону писарон тибқи квотаи президентӣ, ҳифзи иҷтимоӣ ва иқтисодии кормандону омӯзгорон, маблағгузорӣ ва сармоягузорию соҳаи маориф, рушди заминаҳои моддию техникаӣ ва афзунгардонию Бучети давлатӣ ва сармоягузорию ватанию хориҷӣ имкон фароҳам меоварад. Давлат инчунин ба тарбияи солими шахрвандон махсусан ҷавонони лаёқатманду эҷодкор, аспиранту докторантҳо эътибори махсус дода, ба шахсони камбизоат, ятимӯ бепарастор,

маъюбон ва аз ҷиҳати ақлонӣ ва ҷисмонӣ ноқис кӯмак мерасонад. Давлат ҳамчунин дар асоси риояи санадҳои меъёрию ҳуқуқӣ барои гирифтани таҳсилот, баланд бардоштани сифати таълим ва маърифати занону духтарон дар ҳамаи намуди муассисаҳои таълимӣ мусоидат намуда, ба инкишофи муассисаҳои таълимию тарбиявӣ ғайридавлатӣ имконият фароҳам меоварад.

Давлат барои таҷдиди назар намудани Стандарти давлатии таҳсилот, нақшаи барномаҳои таълимӣ, китобҳои дарсӣ ва дастурҳои таълимӣ дар ҳамаи муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ сарфи назар аз шакли ташкилию ҳуқуқиашон чораҷӯӣ намуда, роҳбарии самараноки соҳаи маорифро кафолат медиҳад.

Оид ба таъсис ва барҳамдиҳии муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ ва ҷузъу томҳои онҳо чораҳои дахлдор андешида, тартиби додани иҷозатнома, гузаронидани аттестатсия ва аккредитатсияи муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбиро муайян мекунад.

Низоми давлатӣ дар соҳаи таҳсилоти миёна ва олии касбӣ дар шароити иқтисоди бозоргонӣ барои дастрасии ҳадафҳои асосӣ дар тайёр кардани мутахассисони соҳибкасби дорои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ мусоидат карда, барои таъмини кадрҳои баландихтисос, беҳтар намудани вазъи иҷтимоию иқтисодии кормандони маориф ва донишҷӯён, инкишофи муносибатҳои байналмилалӣ ва ҳамгироӣ дар системаи ҷаҳонии таҳсилот ва умуман ба қонунмандии воқеии рушди таҳсилоти миёна ва олии касбӣ имкон фароҳам меоварад.

Вазорату кумитаҳо, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, ташкилот ва шахсони ҳуқуқию воқеӣ, ки дар ихтиёрашон муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ доранд, барои таъмин ва рушди ҳамаҷонибаи муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ вазифадор мебошанд.

4. Санадҳои ҳуқуқию меъёрии соҳаи таҳсилоти миёна ва олии касбӣ

Дар муддати понздаҳ соли Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи таҳсилоти миёна ва олии касбӣ тағйироти сифатӣ ва миқдорӣ ба вучуд омад. Дар ҷумҳурӣ донишгоҳ, академия, донишқада, филиал, шӯъба, коллеҷ, техникум, омӯзишгоҳ ва намояндагҳои ватаниву хориҷӣ таъсис дода шуданд, ки ҳар кадоми онҳо мансубияти ҳуқуқию идориро ба худ гирифта, барои тайёр намудани мутахассисон машғул мебошанд. Қисми зиёди ин муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ ба рақобати иқтисоди бозоргонӣ тобоварда, ба таври ройгон ва ғайриройгон мутахассис тайёр менамоянд.

Дар оянда ин муассисаҳои таълимиро зарур аст, ки баҳри тайёр кардани мутахассисони баркамол, ки аз истифодаи воситаҳои нави технологияи информатсионӣ огоҳ мебошанд, диққати махсус диҳанд ва барои ҷалби донишҷӯён аз хориҷи кишвар шароит фароҳам оваранд ва барои дарёфти аккредитатсияи байналмилалӣ замина муҳайё намојанд.

Ба ин хотир муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олиро зарур мебошад, ки барои ворид шудан ба фазои ягонаи таҳсилоти ҷаҳонӣ заминаи моддиву техникӣ ташкил диҳанд ва таҷрибаи пешқадаму фаъолро дар ҷараёни таълим татбиқ гардонанд. Ҳамчунон барои тайёр намудани мутахассисон дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи касбӣ таҳассуси миёнаи касбӣ ва дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ дар шакли бисёрзинагӣ: бакалавр, магистр ҳуҷҷатҳои меъёриву ҳуқуқиро таҳия карда, нақшаи таълимиашонро дар асоси Стандартҳои давлатии таҳсилоти олии касбӣ бо назардошти стандартҳои байналмилалӣ омода гардонанд.

Санадҳои меъёрию ҳуқуқие, ки дар солҳои Истиқлолияти кишвар фаъолияти муассисаҳои таҳсилоти олии касбро ба танзим мебарорад, инҳоянд:

1.Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон – 6 ноябри соли 1994 дар райъпурсии умумихалқӣ қабул карда шуд. 26 сентябри соли 1999 ва 22 июни соли 2003 ба тариқи райъпурсии умумихалқӣ ба он тағйиру иловаҳо ворид карда шудаанд;

2.Қонуни забони Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 22 июли соли 1989;

3.Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф» аз соли 1993, таҳрири нав аз 17 майи соли 2004 ;

4.Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи таҳсилоти олии касбӣ ва таҳсилоти баъд аз муассисаи олии таълимӣ» аз 8 декабри соли 2003 ;

5.Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи тасдиқ намудани Стандарти давлатии таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон» аз 23 феввали соли 1996, №96;

6.Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи «Тасдиқ шудани стандарти давлатии маълумоти миёнаи касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 5 августи соли 1999, №353;

7.Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Консепсияи миллии таҳсилоти Ҷумҳурии Тоҷикистон» аз 3 майи соли 2002, №200;

8.Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи тартиби гузаронидани аттестатсия, аккредитатсия ва литсензионии муассисаҳои таълимии Ҷумҳурии Тоҷикистон» аз 5 феввали соли 2003, №54;

9.Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи тасдиқи низомномаи намунавӣ оид ба муассисаи таҳсилоти миёнаи касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 25 октябри соли 2003, №470;

10.Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Нақшаи татбиқи ислоҳоти маориф барои солҳои 2004- 2009» аз 30 июни соли 2004, №291;

11.Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Барномаи давлатии тайёр кардани мутахассисони соҳаи омӯзгорӣ барои солҳои 2005-2010» аз 9 ноябри соли 2004, №435;

12.Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи тасдиқи Низомномаи намунавӣ оид ба муассисаи таълимии таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон» аз 1 августи соли 2005, № 264;

13.Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон» аз 4 июли соли 2006, №309.

Хуҷчатҳои дар боло зикргардида самтҳои стратегии рушди системаи таҳсилоти миёна ва олии касбиро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян месозанд.

5. Таҳлили вазъи кунунии системаи таҳсилоти миёна ва олии касбӣ

Системаи таҳсилоти миёнаи касбии ҷумҳурӣ 48 муассисаи таълимӣ, аз он ҷумла 24 коллеҷ, 4 техникум ва 20 омӯзишгоҳро дар бар мегирад, ки дар онҳо 2480 нафар омӯзгорон иҷрои вазифа менамоянд. Аз ин миқдор 193 (7,7%) нафарашон дорои унвон ва дараҷаҳои илмианд.

Дар 15 соли Истиқлолият миқдори донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти миёнаи касбӣ 28% кам шудааст. Агар дар соли 1992 теъдоди донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти миёнаи касбӣ 40,7 ҳазор нафарро ташкил намояд он дар соли 2006 ба 31,7 ҳазор нафар расидааст. Дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи касбӣ аз рӯи 20 равия ва 103 ихтисос мутахассисон барои соҳаҳои маориф, тандурустӣ, фарҳанг, кишоварзӣ, иқтисодиёт ва саноат тайёр карда мешаванд.

Дар системаи таҳсилоти олии касбии ҷумҳурӣ айни замон дар маҷмӯъ 35 муассисаи таълимӣ, аз он ҷумла, 13 донишгоҳ, 12 донишқада, 3 академия, 5 филиал, як Консерватория ва як комплекси таълимӣ фаъолият менамояд, ки дар онҳо 7623 нафар омӯзгор адои вазифа мекунанд. Аз ин миқдор 483 нафарашон (6,3 %) докторони илм ва 2221 нафар (29 %) номзадҳои илм мебошанд.

Дар понздаҳ соли охир миқдори донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти олии ҷумҳурӣ 191% зиёд шудааст. Агар дар соли 1992 теъдоди донишҷӯён 69,3 ҳазор нафарро ташкил намояд, он дар соли 2006 ба 132 ҳазор нафар расидааст. Ҳоло дар ҷумҳурӣ ба 10000 нафар аҳоли 188 нафар донишҷӯ рост меояд, ки ин нисбат ба нишондиҳандаҳои миёнаи ҷаҳонӣ паст мебошад. Ба ғайр аз ин, зиёда аз 50 %-и донишҷӯён дар ихтисосҳои иқтисодӣ ва гуманитарӣ таҳсил менамоянд. Дар ихтисосҳои табиатшиносӣ ва техникӣ бошад, донишҷӯён камтар таҳсил карда, сатҳи дониш ва малакаи азхудкунии онҳо ба талаботи имрӯзаи бозори меҳнат ҷавобгӯ намебошад. Дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии ҷумҳурӣ аз рӯи 167 ихтисос мутахассис тайёр карда шавад ҳам, он ба пуррагӣ талаботи хоҷагии халқи ҷумҳуриро қонеъ карда наметавонад.

Аз ин рӯ, муассисаҳои таҳсилоти олиро зарур аст, ки шаклҳои нави таълим, усулҳои фаъоли таълимро истифода карда, завқи донишҷӯёнро ба таҳсил ва дарёфти маълумот бештар намоянд ва барои рушди омӯзиши илмҳои дақиқ, табиатшиносӣ ва техникӣ шароити мусоид фароҳам оваранд.

Нақша ва барномаҳои таълимии амалкунандаи муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ то ба имрӯз тибқи стандартҳои давлатии маълумоти миёнаи касбӣ (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 5 августи соли 1999 №353) ва стандартҳои давлатии таҳсилоти олии касбӣ (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 23 феввали соли 1996, № 96) таҳия шуда, амалӣ мегарданд, ки ба талабот ҷавобгӯ нест.

Гузариши системаи таҳсилоти олии касбӣ ба системаи бисёрзинагии таълим зарурати таҳияи нақшаҳои нави таълимӣ ва коркарди талаботҳои давлатиро ба системаи бисёрзинагӣ тақозо менамояд. Дар ин замина Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар якҷоягӣ бо вазорату идораҳои дахлдор татбиқи онро таъмин менамояд.

Компютерикунонии чараёни таълим дар муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ проблемаи дигаре мебошад, ки дар ҳамаи муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ ба назар мерасад. Имрӯз дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи касбии ҷумҳурӣ ба ҳар 350 нафар донишҷӯ як компютер рост меояд ва дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии ҷумҳурӣ бошад, ба ҳар 220 нафар донишҷӯ ва 20 нафар устод як компютер рост меояд, ки он аз сатҳи нишондиҳандаҳои байналмилалӣ хеле паст мебошад. Минбаъд марказҳо ва шабакаҳои компютерӣ сохта мешаванд ва онҳо ба шабакаи «Интернет» пайваст мегарданд. Ин вазъ дар ҳақиқат беҳбудӣ мебошад ва дар натиҷаи татбиқи барномаҳои давлатие, ки муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ таҳия менамоянд, амалӣ мегардад. Дар ин чода дарёфти грантҳо, ҳамкориҳо бо созмонҳои ҷамъиятии ғайридавлатӣ ва муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии хориҷи кишвар низ ёри амалӣ хоҳад расонид.

Дар ин асос бояд фаъолияти хоҷагидорӣ муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ тағйир дода шавад. Хизматрасонии таълими пулакиро ба роҳ монда, шаклу воситаҳои дигари дарёфти маблағҳои иловагиро пайдо намудан ба мақсад мувофиқ мебошад. Маблағгузориҳои нокифояи бучавӣ ба он овардааст, ки дар муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии базаи таълимӣ-озмоишгоҳӣ коста гардида, шӯъбаҳо ва факултаҳо бо дастурҳои таълимию методӣ таъмин намешаванд ва тадқиқотҳои илмӣ пурра ба анҷом намерасанд. Маоши кормандони муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ низ паст мебошад, ки ин сабабгори ба соҳаи илм ва маориф ҷалб нашудани ҷавонони болаёқат гардидааст.

Синни миёнаи устодони унвондор дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ аз 53 гузаштааст. Аз соли 90-ум то соли 1998 теъдоди ками устодони муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ унвонҳои профессор ва дотсенти кафедра гирифтаанд. Дифои рисолаҳои докторӣ ва номзадӣ низ кам шудааст. Муассисаҳои таҳсилоти олии касбии ҷумҳурӣ барои таъсис додани шӯроҳои диссертсионӣ мувофиқи талаботи Низомномаи Шӯрои диссертсионии Комиссияи Олии Аттестатсионии Федератсияи Россия ба мушкилот дучор мешаванд. Дар баробари ин, миқдори қабул ба муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ на ҳама вақт ба талаботи бозори меҳнат мувофиқ гардонида мешавад.

Барои ҳалли ин масъалаҳои мубрам давра ба давра аз ҳисоби бучети давлатӣ зиёд намудани маоши кормандони педагогӣ, устодону кормандони ёрирасони муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии ногузир мебошад. Ҳамчунин, аз ҳисоби маблағҳои шартномавӣ ҳавасманд кардани муаллимон ва дигар кормандони ёрирасон бояд ба танзим дароварда шавад. Дар оянда барои инкишофи илм ва тайёр намудани кадрҳо дар асоси «Барномаи стратегияи рушди илм барои солҳои 2006-

2015» фаъолият намуда, барои ташкили шӯроҳои диссертационӣ шароит фароҳам овардан зарур мебошад. Ба танзим даровардани миқдори қабул дар асоси талаботи бозори меҳнат сурат гирифта, аз ҷониби вазорату идораҳои дахлдор ба танзим дароварда мешавад.

6. Мақсад ва вазифаҳои рушди таҳсилоти миёна ва олии касбӣ

Ташаккули системаи таҳсилоти миёна ва олии касбӣ ба қонеъ гардонидани талаботи ҷомеа, давлат ва шахсият, аз он ҷумла ба баланд бардоштани сифати мутахассис нигаронида шудааст. Он ба инсон имконияти васеъ медиҳад, ки дараҷа, мазмун, шакл ва мӯҳлати таҳсилро интихоб намояд.

Мақсади асосии Концепсия ба амалӣ гардидани ҳамин масъалаҳо равона шудааст. Вай татбиқи ислоҳоти куллии системаи таҳсилоти миёна ва олии касбӣ ва баланд бардоштани сифати тайёр кардани мутахассисонро дар ҷомеа таъмин менамояд. Ҳадаф ва мақсади умдатарини Концепсияи мазкур аз инҳо иборат мебошад:

-бунёди заминаи таҳсилоти босифат дар асоси дастовардҳои илмӣ ва арзишҳои фарҳангии миллию башарӣ, ташаккули худшиносии миллий, шаъну шарафи шаҳрвандӣ, ифтихори ватандорӣ ва нерӯи ақлонии миллий;

-ба фазои ягонаи ҷаҳонии таҳсилот ворид шудан ва инкишофи робитаи дутарафаи илмиву фарҳангӣ ва дастовардҳои маърифатии башарӣ;

-таҳия ва татбиқи Стандарти давлатии таҳсилот, ривочи интегратсия ва дифференсатсияи муосири илмҳо дар асоси принцип ва меъёрҳои муосири таҳсилоти ҷаҳонӣ, таъмини ҳамгироии таълим, тарбия ва истеҳсолот;

-равнақи низоми таҳсилоти миёна ва олии касбӣ дар пайравӣ бо моделҳои эътироф ва пазируфташудаи системаи таҳсилоти миёна ва олии касбии ҷаҳони мутамаддин;

-татбиқи амалии тадқиқоти илмӣ – бунёди, ки арзишҳои баланди илмӣ- амалӣ доранд;

-ҷорӣ намудани технологияи муосир, ки барои инкишофи қобилияти зеҳнӣ-фарҳангӣ ва арзишҳои маънавии инсон, моҳият ва нерӯи инсон мусоидат менамояд.

Вазифаи асосии таҳсилоти миёна ва олии касбӣ дар асоси ба инобат гирифтани мақсад ва принципҳои зикргардида аз нуктаҳои зерин иборат мебошад:

-таъмин ва дастраси тамоми табақаҳои ҷомеа гардонидани таҳсилоти миёна ва олии касбӣ;

-тарбияи ватанпарастӣ, ҳештаншиносӣ, эҳтироми ҳуқуқу озодии инсон;

- инкишофи афзалиятнокии забони давлатӣ;

- ташкил ва густариши асосҳои меъёриву ҳуқуқии системаи миллии таҳсилоти миёна ва олии касбӣ дар шароити демократикунонӣ ва инсонгароии таҳсилот;

-таҷдиди назар намудани мазмун ва сохтори соҳаи таҳсилоти миёна ва олии касбӣ дар асоси анъанаҳои миллӣ, таҷриба ва принципҳои рушди устувор;

-азнавсозии системаи таҳсилоти миёна ва олии касбӣ ва тайёр кардани кадрҳо мувофиқи меъёрҳои стандартҳои байналмилалӣ таҳсилот;

-бунёди модели яклухти бисёрзинагии тайёр кардани кадрҳо (бакалавриат – магистратура - аспирантура– докторантура) дар системаи таҳсилоти олии касбӣ;

-баланд бардоштани сифати тайёр намудани кадрҳои баландихтисос ва рақобатпазир барои ҳамаи соҳаҳои хоҷагии халқ;

- бунёди низоми миллии арзёбии сифати таҳсилот;

- такмили таъминоти таълимию методӣ ва илмӣ чараёни таҳсилот;

- таҳкими пояи моддию техникаи системаи таҳсилоти миёна ва олии касбӣ;

- ҳамгироии таҳсилоти миёна ва олии касбӣ бо илм ва истеҳсолот;

-дарёфти механизмҳои ҷалби сармоягузорӣ бо мақсади таъмини сифати таҳсилот;

-баланд бардоштани мақоми иҷтимоии кормандони педагогӣ, такмили таъминоти молиявӣ кадрӣ системаи таҳсилоти миёна ва олии касбӣ, тайёр намудани менечерҳои таҳсилот;

-таъмини тавозуни манфиатҳои давлатӣ, ҷамъиятӣ ва шахсӣ дар низоми таҳсилоти олии касбии муттасили бисёрзинагӣ.

7.Мазмун ва мундариҷаи системаи таҳсилоти миёна ва олии касбӣ

Замони муосир дар назди низоми маориф вазифаҳои бузургро ба миён гузошта, аз он талаб менамояд, ки барои болоравии камолоти маърифати инсон ва аз бар намудани дастовардҳои илм дар раванди ҷаҳонишавӣ ва тамоюлҳои мухталифи он замина фароҳам оварад ва муносибатро ба мазмуни маълумот ҷиддитар намояд.

Муносибати инфиродӣ ба таълиму тарбияи ҳар мутахассис бошад, вазифаи масъулиятноки кормандони муассасаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ ба ҳисоб меравад. Он ба шахс тарзи таълими алоҳидаро пешбинӣ намуда, имконият медиҳад, ки маҳорату қобилияти касбии худро таҳким бахшад ва маълумоти зиёдтареро соҳиб гардад.

Дар оянда бояд сатҳи дониш ва фарогирии мутахассисони мо ба дараҷаи таълимдиҳии байналмилалӣ баробар эътироф шавад, чунки инкишофи таҳсилот бе бозгашт характери глобалӣ мегирад. Ин падида дар замони муосир чараёни баҳамназдикшавии кишварҳою халқҳоро суръат бахшида, миёни онҳо ҳамкориҳои судмандро ба миён меорад. Ҳамкориҳои фаъол ҷабҳаҳои гуногуни истеҳсолоти моддию маънавии миллатҳои мухталифро тавассути истифода бурдан аз қомебиҳои илмию маърифатии якдигар ба ҳам омезиш дода, самти фароҳам омадани арзишҳои умумиҷаҳониро метезонад. Таҳсилот тадричан монеаҳои

минтақавию маҳаллии маҳдуди ҳешро бартараф намуда, сифат ва моҳияти ҷаҳонӣ пайдо мекунад.

Омилҳои дар боло зикргардида дар инкишофи системаи таҳсилоти миёна ва олии касбии Тоҷикистон бояд меъёри асосӣ гардида, мазмун ва мундариҷаи онро ташкил диҳанд.

8. Аттестатсия, аккредитатсия ва иҷозатномадиҳии муассисаҳои таълимии таҳсилоти миёна ва олии касбӣ

Аттестатсия, аккредитатсия ва иҷозатномадиҳии муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ дар асоси талаботи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф», Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи таҳсилоти олии касбӣ ва таҳсилоти баъд аз муассисаи олии таълимӣ», Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи иҷозатномадиҳӣ ба баъзе намудҳои фаъолият», қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 5.02.2003, №54 «Дар бораи тартиби гузаронидани аттестатсия, аккредитатсия ва литсензионии муассисаҳои таълимии Ҷумҳурии Тоҷикистон», қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 01.09.2005, №337 «Оид ба тасдиқи Низомнома дар бораи хусусиятҳои иҷозатномадиҳӣ бо баъзе намудҳои фаъолият», қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 7.09.06, № 411 «Оид ба Департаменти аттестатсия, аккредитатсия ва иҷозатномадиҳии муассисаҳои таълимии назди Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон» амалӣ мегардад.

Аттестатсия, аккредитатсия ва иҷозатномадиҳии муассисаҳои таълимӣ як намуди назорати давлатӣ ва санҷиши мукаммали фаъолияти муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ оид ба иҷрои нишондоди Стандарти давлатии таҳсилот ва таъмини сифатии талаботи нақшаву барномаҳои таълимӣ буда, барои беҳтар намудани фаъолияти мақомоти идоракунии муассисаҳои таълимӣ, мустаҳкам кардани қонуният ва интизом, баланд бардоштани сатҳи корҳои таълиму тарбия ва сифати тайёр кардани таълимгирандагон хидмат менамояд.

Аттестатсия, аккредитатсия ва иҷозатномадиҳии муассисаҳои таълимӣ падидаи муҳими ислоҳоти муносири таҳсилоти ҷаҳонӣ буда, ҳадаф ва моҳияти он дар саросари олам барои таъмини сифат ва низоми таҳсилот нигаронида шудааст. Дар ин радиф тартиб ва раванди аттестатсия, аккредитатсия ва иҷозатномадиҳии муассисаҳои таълимии таҳсилоти миёна ва олии касбӣ, бо назардошти талаботи ислоҳоти муносири соҳаи маориф, бояд ба раванди фазои ягонаи ҷаҳонии таҳсилот мувофиқ карда шуда, баррасии он дар ду зина: иҷозатномадиҳӣ ва аккредитатсия амалӣ гардад. Дар ин асос бояд санадҳои меъёрию ҳуқуқии ба талаботи замон мувофиқ таҳия ва тавассути аттестатсия, аккредитатсия баҳои давлатӣ додан ба раванди таълиму тарбия ва сифати тайёр намудани мутахассисон дар муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ баланд бардошта шавад.

9. Самтҳои асосии рушди муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ

Ҷаҳони муосир дар асри ХХІ тақозо менамояд, ки мутахассисон дар рӯҳияи эҳтироми принципҳои гуманистӣ ва демократӣ тарбия ёбанд ва барои ноил гаштан ба мақсадҳои худ волоияти Қонунро дар ҳама ҷабҳаҳои демократикунонии ҷамъият риоя намоянд. Самтҳои асосии рушди муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ низ дар доираи ҳамин принципҳо ба танзим дароварда мешавад.

Ҷумҳурии Тоҷикистон аз нигоҳи интегратсионӣ бо мамлакатҳои ҷаҳон дар раванди ҳалли масъалаҳои глобалии соҳаҳои иқтисодӣ, сиёсат, равобити фарҳангӣ ва илмӣ ҳамкорӣ менамояд ва дар шароити ҳозира, онро густариш мебахшад. Бо назардошти он ки Тоҷикистон узви Комилҳуқуқи Созмони Милали Муттаҳид, Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил, Иттиҳоди Евроосиё ва дигар ташкилоту созмонҳои бонуфузи байналмилалӣ мебошад, масъалаи тайёр намудани мутахассисони дар бозори меҳнати ҷаҳон рақобаткунанда аз масъалаҳои мубрами рӯз ба шумор меравад. Аз ин лиҳоз, мутахассисоне, ки дар муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ тайёр карда мешаванд, бояд қобилияти инкишоф додани ҳама гуна равобит бо ҳама давлатҳои ҷаҳон дар доираи ихтисос ва наздикшавии тамаддунҳоро дошта бошанд.

Барои ноил гаштан ба ин мақсад бояд самтҳои асосии рушди муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ дар ояндаи наздик возеҳу равшан муайян карда шаванд, ки асоситаринашон аз чунин ҳадафҳои стратегӣ иборат мебошанд:

-таҳлил намудани таҷрибаи ҷаҳонии гирифтани таҳсилот ва дар ин асос таҳияи моделҳои гуногуни тайёр кардани мутахассисон дар муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон;

-таҳлили муқоисавии санадҳои меъёрию ҳуқуқии тайёр намудани мутахассисон дар кишварҳои мухталифи ҷаҳон ва дар ин замина таҳия намудани талаботи заминавӣ вобаста аз ихтисос ва равияҳо;

-таҳияи меъёрҳои, ки мутахассисонро дар бозори озодаи меҳнати ҷаҳонӣ тобовар гардонанд;

-таҳияи барномаи мутобиқгардонидашудаи миллии гирифтани таҳсилот дар муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста аз таҷрибаҳои ҷаҳонӣ;

-таҳияи маҷмӯи ҳуҷҷатҳои ҳуқуқие, ки барои гирифтани таҳсилоти миёна ва олии мусоидат менамояд (грантҳои давлатӣ, ташкил кардани ҳазинаи махсуси тайёр намудани мутахассисон вобаста аз эҳтиёҷот ба онҳо дар ноҳияҳо, маҳалҳо ва шаҳрҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон);

-таҳияи маводҳои меъёрию ҳуқуқӣ дар бораи ба тарзи озмуни озод қабул кардани кормандон, васеъ намудани эҳтимолияти ба кор таъмин намудани хатмкунандагони муассисаҳои таълимии таҳсилоти миёна ва олии касбӣ дар ин раванд;

-ворид соختани тағйироту иловаҳо ба қонунҳои мавҷудаи соҳаи маориф ва таълимоти олии.

Вобаста ба ҳалли масъалаҳои дар боло зикргардида ба Стандарти давлатии таҳсилот, нақшаҳои таълимӣ, мазмуну мундариҷаи таҳсилот тағйироту иловаҳо ворид мешаванд. Ҳангоми иҷро намудани ин

ҳадафҳои стратегӣ, пеш аз ҳама мазмуну мундариҷаи фанҳои гуманитарӣ, табиатшиносӣ, техникӣ ва фанҳои дақиқ дигаргун мегарданд, тарзи омӯзиши онҳо ва талаботи аз худ намудани ин фанҳо дар муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ дар ҳамбастагӣ бо мактабҳои миёнаи умумӣ мутобиқ гардонидани мешаванд. Барои рушди бемайлони муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ талаботи ҳадди аққали тараққиёти онҳо дар самтҳои гуногуни фаъолиятшон таҳия гардида, дар амал қорӣ карда мешаванд.

10. Заминаҳои моддию техникӣ, таълимӣ, илмӣ ва истеҳсоли

Пастравии заминаи моддию техникӣ, таълимӣ, илмӣ ва истеҳсолии муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ аз солҳои 80-уми даврони Шӯравӣ оғоз шуда буд. Нарасидани асбобу анҷомҳои озмоишӣ, реактивҳо ва дигар маводҳои гузаронидани корҳои илмию тадқиқотии устодони муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ баръало ҳис карда мешуд.

Дар давраи солҳои 1995-2005 барқарор кардани заминаи моддӣ-техникӣ, таълимӣ, илмӣ ва истеҳсолии муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ шурӯъ шуда бошад ҳам, он натиҷаи дилхоҳ надода истодааст. Тайи ду даҳсолаи охир муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ ба маводи лабораторӣ, асбобҳои аёнӣ, воситаҳои нави таълимӣ, техникаи электронӣ пурра таъмин нестанд. Махсусан, муассисаҳои таълимии илмҳои дақиқ, техникӣ ва педагогӣ дар ин давра аз маводи таълимӣ бебаҳра монда, ба азнавсозиву бунёди такаҷоҳҳои моддиву техникӣ ниёз доранд.

Дар ин замина Вазорати маориф якҷоя бо Вазорати иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон давра ба давра дар бучети давлатӣ маблағҳои мушаххасро пешбинӣ менамояд ва шаклҳои дигари маблағгузорию низ дар ин самт ҷустуҷӯ мекунанд.

Дар ин давра як қатор санадҳои меъёриву ҳуқуқии байналмилалӣ низ ба имзо расидаанд, ки ба таҳкими пояи моддиву техникӣ ва илмӣ-истеҳсоли мусоидат менамоянд. Аз ҷумла, Созишнома «Дар бораи ҳамоҳангсозии корҳо дар соҳаи иҷозатномадиҳии фаъолияти таҳсилотӣ, аттестатсия ва аккредитатсияи муассисаҳои таҳсилотии Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил» аз 29 ноябри соли 2001, Созишнома «Оид ба ҳамкории гуманитарии дар Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил» аз 28 августи соли 2005 ва ғайраҳо.

Созишнома ва протоколҳои номбурда ба муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ имкони робитаро ба мактабҳои миёна ва олии хориҷи кишвар фароҳам меоварад ва барои тайёр намудани кадрҳо, таҳкими такаҷоҳи моддиву техникӣ шароит муҳайё месозанд.

Бо мақсади ба эътидол овардани вазъи соҳаи илм, заминаи моддӣ, техникӣ, таълимӣ ва истеҳсолии муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ бошад, Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳамкорӣ бо Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, Академияи кишоварзии

Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар вазорату кумитаҳо соли 1998 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи илм ва сиёсати давлатӣ оид ба илму техника», қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 18 июли соли 1996, № 395 «Дар бораи Шӯрои ҳамоҳангсозии корҳои илмӣ-тадқиқотии дар соҳаи илмҳои табиатшиносӣ, техникӣ, тиббӣ, гуманитарӣ ва ҷамъиятшиносӣ», қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 15 март соли 1999, №87, «Дар бораи Консепсияи сиёсати давлатии илмию техникии Ҷумҳурии Тоҷикистон», қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1 сентябри соли 1997, № 395, «Дар бораи таъсиси Комиссияи аттестатсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон доир ба аттестатсияи кадрҳои илмӣ ва илмӣ-омӯзгории тахассуси олий», қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 декабри соли 2002 №482 «Дар бораи Академияи илмҳои педагогии назди Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон», қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29 декабри соли 2003 №571 «Дар бораи тасдиқи Барномаи рушди илмҳои дақиқ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар солҳои 2005-2008», қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1 августи соли 2006 № 362 «Дар бораи Стратегияи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи илм ва технология барои солҳои 2007-2015»-ро таҳия намуд, ки аз тарафи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дастгирӣ ёфтанд. Ин ҳуҷҷатҳои меъёрӣ барои таҳкими заминаи моддиву техникии муассисаҳои таҳсилоти олий ва рушди бемайлоии илм имкон фароҳам меоварад.

Маблағгузориҳои соҳаи илми Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар солҳои 2001-2006 мунтазам меафзояд. Масалан, агар маблағгузориҳои соҳаи илми Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2001 32 ҳазору 829 сомони ро ташкил дода бошад, ин нишондод дар соли 2006-ум ба 370744 сомонӣ расидааст. Қисми асосии маблағи ҷудогардида барои тадқиқотҳои илмии Академияи илмҳои педагогӣ ва Пажӯҳишгоҳи илмҳои педагогӣ сарф мешавад. Масалан, соли 2006 аз 370744 сомонии аз тарафи Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷудогардида 156 ҳазору 20 сомонӣ (42 %) барои Пажӯҳишгоҳи илмҳои педагогӣ ва 135 ҳазору 548 (36 %) сомонӣ барои Академияи илмҳои педагогӣ сарф карда шудааст. Аз ин ҳисоб 79 ҳазору 176 сомонӣ (21 %) барои иҷрои корҳои илмӣ-тадқиқотӣ ва мустақам кардани заминаи моддию техникии муассисаҳои таҳсилоти олии касбии тобеи Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон равона гардидааст.

Ҳоло ҳам заминаи моддиву техникии муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ кӯҳнаву фарсуда буда, ба талаботи илму техникаи имрӯза ҷавобгӯ нестанд. Бо сабаби нарасидани маблағ шумораи ками монографияҳо, маҷаллаҳои илмӣ, маводҳои конференсияҳои илмӣ нашр карда мешаванд ва маҷаллаву китоб ва иттилооти дигари илмиро харидорӣ карда наметавонанд, ки ин ба сатҳ, сифат ва самаранокии тадқиқотҳои илмӣ ва таълиму тарбия таъсири манфӣ мерасонад.

Гузаштан ба технологияи нави кредитӣ дар оянда яке аз самтҳои асосии ислоҳоти соҳаи таҳсилоти олии касбӣ ба ҳисоб меравад ва талаботи махсусро оид ба заминаҳои моддию техникӣ, таълимӣ ва илмӣ

тақозо менамояд. Махсусан компютеркунонии пурраи ҷараёни таълиму тарбия, тартиб додани сармачмӯи маълумотҳо дар маркази бақайдгирӣ, ба ҳар як донишҷӯ додани маҷмӯи маводҳои таълимӣ-методӣ (силлабусҳо) ва курси мухтасари лексияҳо ва амсоли онҳо зарур мешавад, ки иҷрои онҳо ноғузир мебошад.

Заминаҳои моддию техникаӣ, таълимӣ, илмӣ ва истеҳсолии муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ аз нигоҳи тайёр намудани мутахассисон вобаста ба самтҳои тараққиёти иқтисодии кишвар мукамал карда мешавад. Дар ин самт зарурияти истифодаи муфиди имкониятҳои вазоратҳо, корхонаҳо ва дигар сохторҳои мутасаддӣ масъалаи мубрами рӯз мегардад. Корхонаҳои саноатӣ ва ташкилотҳои ба мутахассисон эҳтиёҷманд минбаъд ба муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ имконияти васеи истифодаи техникаю технологияи муосирро фароҳам меоваранд. Бо ин роҳ самтҳои афзалиятноки таълимӣ ва илмӣ таҷдиди назар шуда, заминаи моддиву техникаи муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии таҳким мегарданд.